

Notes on the contents

Historiallisen Aikakauskirjan 4/2006 teema on Oikeus ja oikeudettomuus.

Minna Harjula tarkastelee äänioikeuden rajoittamisen perusteita ja selvittää, keitä äänioikeutta vaille jätetyt olivat ("Kelvoton valtiokansalaiseksi? Yleisen äänioikeuden rajoitukset ja äänioikeusanomukset Suomessa 1906–17"). Hän kysyy, kuinka yleinen sata vuotta sitten säädetty yleinen äänioikeus käytännössä oli? Ville Pernaa pohtii kolumnissaan suomalaisen kansanvallan olemusta yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden juhluvuonna ("Punaisesta viivasta vaalikoneisiin"). Anu Pylkkänen käsittelee modernisaatiota ennen muuta historiallisena prosessina, jonka oleellisia piirteitä ovat yksilön oikeudet ja muodollinen tasa-arvo ("Naisten oikeudet maatiloilla – suomalaisen modernisaatiokehityksen pitkä historia"). Tällä tutkimuskohteen valinnalla Pylkkänen ei ota sinänsä kantaa feministiseen modernisaation kritiikkiin, mutta hänen tavoitteenaan on myös analysoida sitä, miten modernisaatio on rakennettu toisaalta samanlaisuuden, toisaalta eron perustalle.

Heini Hakosalo selvittää naisten akateemisten opintojen alkuvaiheita Suomessa vertailevasta näkökulmasta ("Kivuton murros? Naisten oikeus akateemisiin opintoihin 1800--1900-luvun taitteen Suomessa"). Hakosalo kysyy, kuinka kivuttomasti käynnistyivät naisten opinnot yliopistossa 1800- ja 1900-luvun taitteessa.

Kaisa Huttusen teema on kuluttajien oikeudet ("Sinäkin olet kuluttaja. E-liikkeen poliittisesta etujärjestötoiminnasta konsensushakuiseen kuluttajapolitiikkaan"). Kuluttajien oikeudet kiinnostavat nykyään kaikkia puolueita. Kuluttajien etujen valvonta ja kuluttajapolitiikan harjoittaminen tapahtuu pääosin kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuudessa. Vielä 1950-luvulla käsitteellä "kuluttaja" tarkoitettiin kuitenkin palkansaaajaväestöä, joka oli poliittisesti vasemmalla.

Jyrki Loima käsittelee Viipurin läänin maanomistusoloja ("Lain ja aatteen voimin vähemmistöä vastaan? Venäläisen maanomistuksen muutokset Viipurin läänissä 1917--1927"). Kesällä 1917 venäläiset lainhuudattivat maapalstoja Kannaksella. Vuoden 1918 sodassa Karjalan rintaman valkoisten komentaja määräsi, että venäläiskiinteistöt sai takavarikoida "muitta mutkitta". Loima tarkastelee muutosta, jossa kansallisaatteen puuhamiesten vauhdittama lainsäädäntö siirsi venäläisten maita yhä enemmän suomalaishallintaan myös sodan jälkeen. Aikalaistoimijoiden tavoite oli kansallisesti ja maanomistuksellisesti yhtenäinen lääni, jonka ulkomaalaisväestö ja -maanomistus koettiin haitaksi.

Satu Matikaisen aiheena ovat Euroopan vähemmistöt ("Vähemmistöt ja vähemmistöoikeudet maailmansotien välisessä Euroopassa"). Ensimmäisen maailmansodan seurauksena Itä- ja Keski-Euroopan vanhat imperiumit hajosivat ja tilalle syntyi joukko kansallisvaltioita. Kuitenkin jopa kolmannes alueen asukkaista voitiin laskea kuuluvan asuinvaltioidensa vähemmistöväestöihin. Vähemmistöjen oikeuksia käsiteltiin ns. vähemmistösopimuksissa, joita uudet ja aluelaajennuksista hyötäneet valtiot joutuivat allekirjoittamaan. Uusi kansainvälinen järjestö, Kansainliitto, ryhtyi toimimaan vähemmistösopimusten takaajana.

Kymmenet valtiojohtajat ja kirkkojen päämiehet ovat viime vuosina pyytäneet anteeksi ja pahoitelleet historian traagisia tapahtumia. Mitä ongelmallista tällaisissa symbolisissa hyvityksissä eli reparaatioissa mahdollisesti on kansalaisuuden ehtojen määrittymisen kannalta? Jan Löfström vastaa kysymykseen artikkelissaan ("Historialliset anteeksipyynnöt eksklusion välineenä? Symboliset hyvitykset ja kulttuurisen kansalaisuuden politiikka").

Pähkinäsaaren rauhan raja 1323 on Suomen kansallisen historian suuri raja, jolla selitetään kulttuuria, identiteettejä ja nykyistä maailmaa. Aiempi tutkimus on keskittynyt rajakivien identifiointiin. Tämä oli kuitenkin keskiajan kannalta sivuseikka Jukka Korpela toteaa artikkelissaan ("Keskiaikainen itäraja läpi itäisen Fennoskandian metsävyöhykkeen – mikä se on!"). Keskeisempää on se, kuinka raja alkujaan ymmärrettiin keskiajan monikerroksisessa maailmassa, kuinka se eli ja muuttui osana valtionmuodostusta ja kuinka sille lopulta alettiin antaa anakronistisesti ylihistoriallisia merkityksiä, jotka ovat legitimoineet kunkin ajan poliittista ja kulttuurillista puhuntaa.

Juha Manninen käsittelee 1700-luvulla eläneen suomalaisen taloustieteilijän Anders Chydeniuksen vapaus- ja tietämisen vapaus -käsitystä ("Anders Chydenius ja maailman ensimmäisen tietämisen vapauden lain synty"). Chydeniuksen muotoilujen pohjalta valtiopäivät hyväksyivät painovapauslain, ennen näkemättömän koko maailmassa.